

آموزش زمین شناسی در زمان بحران

شادی، دانش آموز پایه یازدهم:

«مدرسه ما نشانی وبگاهی (سایتی) را در اختیارمان گذاشته بود که کلاس های مجازی در آن برگزار می شد. اگر سرعت اینترنت مناسب بود، از آن استفاده می کردیم؛ اما بیشتر کلاس ها در پیام رسان بله برگزار می شدند.»

سمیه، دانش آموز پایه پنجم:

«مدرسه درباره حضور و غیاب دانش آموزان حساسیت زیادی نداشت. حتی اگر کسی به دلیل خواب ماندن در کلاس شرکت نمی کرد، معمولاً با او برخوردی نمی شد.»

ندا، دانش آموز پایه هشتم:

«تکلیف های زیادی برای بارگذاری دارم، اما در فرستادن آن ها از طریق شاد با مشکل مواجه می شوم.»

علی، دانش آموز پایه دهم:

«الان صدای انفجار می آید؛ نمی دانم باید به پناهگاه بروم یا سر کلاس بمانم.»

حسین، دانش آموز پایه یازدهم:

«شاد در بارگذاری و دریافت فایل ها مشکلات زیادی دارد و سرعت اینترنت هم پایین است. الان دو ساعت است که منتظر

یکی از چالش برانگیزترین عرصه های آموزش، تدریس در شرایط جنگ و بحران است. همان گونه که آگاهی، نظام آموزشی در چنین شرایطی وظایفی فراتر از انتقال دانش برعهده دارد. حفظ هویت ملی، تقویت تاب آوری اجتماعی و آماده سازی دانش آموزان برای مواجهه با واقعیت های دشوار از مهم ترین این وظایف به شمار می روند.

در دوران جنگ، آموزش با چالش های متعددی روبه رو می شود. آثار روانی ناشی از ناامنی، جابه جایی جمعیت، تعطیلی مدرسه ها، کاهش تمرکز دانش آموزان و در نهایت افت تحصیلی، از جمله پیامدهایی هستند که فرایند یادگیری را تحت تأثیر قرار می دهند. از سوی دیگر، نبود کلاس های حضوری و مشکلات زیرساخت های دیجیتال نیز شرایط را برای تدریس دشوارتر می سازد.

«سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی» در دوران همه گیری کرونا، برای شرایط تعطیلی مدرسه ها سه الگوی آموزشی پیش بینی کرده بود: «آموزش کاملاً حضوری» (وضعیت سفید)، «آموزش ترکیبی» (وضعیت زرد) و «آموزش کاملاً غیرحضوری» (وضعیت قرمز). این الگوها به گونه ای طراحی شده بودند که نظام آموزشی بتواند متناسب با شرایط، به سرعت و با انعطاف پذیری میان آن ها جابه جا شود.

برای درک بهتر فضای آموزشی در دوران جنگ، نگاهی به برخی از گفته های دانش آموزان می اندازیم:

دریافت یک فایل هستیم.»

مهرداد، دانش آموز پایه دوازدهم:

«کاش مدرسه‌ها باز بودند. حداقل ساعت مشخصی سر کلاس حاضر می‌شدیم و برای فعالیت‌های تکمیلی فرصت کافی داشتیم. الان اگر کلاس صبح برگزار نشود، به بعدازظهر منتقل می‌شود. برای امتحانات نهایی و آزمون سراسری چه‌زمانی درس‌ها را مرور کنم؟»

این‌ها تنها نمونه‌هایی از تجربه‌های دانش‌آموزان در دوران جنگ هستند. همان‌طور که مشاهده می‌شود، لایه‌های متفاوتی از مشکلات آموزشی در این شرایط نمایان می‌شوند. حال تصور کنید که علاوه بر این چالش‌ها، آموزش درس زمین‌شناسی نیز با دشواری‌های خاص خود روبه‌رو باشد.

در شرایط عادی فرصت کافی برای استفاده از روش‌های فعال تدریس وجود دارد، اما زمانی که با بحران و محدودیت مواجه می‌شویم، انعطاف‌پذیری و خلاقیت معلمان نقش تعیین‌کننده‌ای در تداوم یادگیری ایفا می‌کند.

حال ببینیم چگونه برخی همکاران توانسته‌اند این تهدید را به فرصتی برای یادگیری تبدیل کنند. بسیاری از دبیران خلاق و دلسوز، تجربه‌های ارزشمندی را در این زمینه به اشتراک گذاشتند که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از:

• با توجه به پراکندگی دانش‌آموزان در استان‌های متفاوت، از ظرفیت‌های محلی هر منطقه برای انجام فعالیت‌های عملی استفاده کردم. از دانش‌آموزان خواستم درباره یکی از معدن‌های استان محل

سکونت خود گزارش تهیه کنند، یا در صورت مشاهده پدیده‌هایی مانند چین‌خوردگی‌ها، سنگ‌های شاخص، چاه‌های آب یا فسیل‌ها، آن‌ها را مستندسازی کنند.

• از دانش‌آموزان خواستم استان محل اقامت خود را معرفی کنند. خوشبختانه از استان‌های متفاوت کشور در کلاس حضور داشتند. با توجه به اینکه در کتاب درسی از تصاویرهای بومی استفاده شده است، از آنان خواستم تصاویرها و فیلم‌هایی از همان پدیده‌ها از زاویه‌های متنوع تهیه و ارسال کنند. سپس این منابع را طبقه‌بندی کردم و برای هر فصل،

پرده‌نگارهای آموزشی مناسبی آماده ساختم.

• به دلیل قطعی‌های مکرر اینترنت در زمان تدریس، فیلم آموزشی هر جلسه را از قبل آماده می‌کردم و پس از پایان کلاس برخط در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دادم.

• با استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی، در پایان هر درس آزمون‌های چندگزینه‌ای گنجاندم. در صورت پاسخ صحیح، دانش‌آموز به سؤال بعدی هدایت می‌شد و در صورت پاسخ نادرست، ضمن کسر امتیاز، سؤال‌های تکمیلی و تکرار همان مفهوم برای او نمایش داده می‌شد.

• از دانش‌آموزانی که در نزدیکی رودخانه‌ها زندگی می‌کردند خواستم با رعایت نکات ایمنی و همراهی والدین، تغییرات جریان آب را در دو روز متفاوت بررسی کنند. آن‌ها با مشخص کردن دو نقطه روی مسیر رودخانه و رهاکردن یک قطعه چوب یا کاغذ روی آب، سرعت جریان را اندازه می‌گرفتند و نتایج را با شرایط بارندگی مقایسه کردند.

این نمونه‌ها نشان می‌دهند که حتی در شرایط جنگی نیز می‌توان کلاس مجازی را به فرصتی برای یادگیری عملی و تجربه‌محور تبدیل کرد. بی‌تردید خلاقیت معلمان و بهره‌گیری از ظرفیت‌های محیط پیرامون می‌تواند بخشی از محدودیت‌های آموزش در بحران را جبران کند.

شما نیز تجربه‌های خود را در زمینه آموزش زمین‌شناسی در شرایط بحران با ما به نشانی olomzamin@roshdmag.ir به اشتراک بگذارید.

